

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ)

Κοινή, κοινές
και η διαμόρφωση
της κοινής νέας
ελληνικής

Koine, koines,
and the koineization
of Modern
Greek

Μνήμη Μιχάλη Σετάτου

In Memoriam Michalis Setatos

Επιμέλεια | Editors

Χρ. Τζιτζιλής & Γ. Παπαναστασίου

Chr. Tzitzilis & G. Papanastassiou

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΑ
GREEK LANGUAGE: SYNCHRONY AND DIACHRONY

3

Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών
(Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
541 24 Θεσσαλονίκη
<http://ins.web.auth.gr>
e-shop: <http://www.eshop.ins-auth.gr>
e-mail: ins@phil.auth.gr

© 2024 Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών

ISBN 978-960-231-219-3

Φιλολογική επιμέλεια
Κική Τσαλακανίδου

Στοιχειοθετήθηκε
από την Αθανασία Κοπανά
στο Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών

Τυπώθηκε στη Θεσσαλονίκη
από την Τσιαρτσιάνης Αθ. & Σία Ο.Ε.

Institute of Modern Greek Studies
(Manolis Triandaphyllidis Foundation)
Aristotle University of Thessaloniki
GR-541 24 Thessaloniki
<http://ins.web.auth.gr>
e-shop: <http://www.eshop.ins-auth.gr>
e-mail: ins@phil.auth.gr

© 2024 Institute of Modern Greek Studies

ISBN 978-960-231-219-3

Proofread and edited
by Kiki Tsalakanidou

Desktop publishing
by Athanasia Kopana
at the Institute of Modern Greek Studies

Printed in Thessaloniki
by Tsiartsianis Ath. & Co G.P.

Περιεχόμενα | Contents

<i>Πρόλογος</i>	7
<i>Preface</i>	21
Για τον Μιχάλη Σετάτο	33
On Michalis Setatos	38
Εργογραφία Μιχάλη Σετάτου List of works by Michalis Setatos	42
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	
East Aegean Doric Koina during the Hellenistic and Roman periods	57
VIT BUBENIK	
The position of the Early Christian texts inside the Hellenistic Koine and the influence of the Bible- and liturgy-language on the way up to Standard Modern Greek	72
MICHAEL MEIER-BRÜGGER	
Διάλεκτος, Κοινή και τοπικές 'κοινές' στις επιγραφές της Μεσσήνης: η αριθμητική των κειμένων	79
ΔΗΜΗΤΡΑ ΔΕΛΛΗ	
Dialect contact and its outcomes: On the inevitability of koines	104
PETER TRUDGILL	
The pre-Fergusonian understanding of diglossia	123
CHRISTOS TZITZILIS	
Rural koineisation: Three case studies from Palau, Thailand and England	172
DAVID BRITAIN, KAZUKO MATSUMOTO & PRAPARAT PROMPARAKORN	
<i>A lingua communis</i> in the Western Balkans?	186
RANKO BUGARSKI	
Τυπολογία των αρχών προτυποποίησης των εθνικών γλωσσών των βαλκανικών κρατών από τον 19ο αιώνα	202
ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΜΠΕΗΣ	
Ο ρόλος των μεταφράσεων στη διαμόρφωση των κοινών της Βαλκανικής: η περίπτωση της αλβανικής και της βουλγαρικής	214
ΔΩΡΗΣ Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ & DRAGOMIRA VALTCHEVA	
Παρατηρήσεις για τις κοινές ποικιλίες της Κύπρου	238
ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΙΠΛΑΚΟΥ & ΜΑΤΤΗΙΑΣ ΚΑΡΠΛΕΡ	
Η πορεία της νέας ελληνικής προς τη δημιουργία της κοινής νεοελληνικής	256
ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΕΤΑΤΟΣ	

ΚΟΙΝΗ, ΚΟΙΝΕΣ ΚΑΙ ΚΝΕ | KOINE, KOINES AND SMG

Ερωτήματα και υποθέσεις σχετικά με τη διαμόρφωση της κοινής δημοτικής/νεοελληνικής: κοινωνικοπολιτικό υπόβαθρο και παλαιότερη πεζογραφική παράδοση ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ	280
Στα ίχνη της νεοελληνικής κοινής: η μαρτυρία των γραμματικών του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ	295
Γλωσσική αλλαγή και γλωσσική νόρμα: προκαταρκτικές παρατηρήσεις ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΕΙΛΑ-ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ	313
Η δημοτική γλώσσα και ο Ελευθέριος Βενιζέλος ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ	329
Κοινή ή πρότυπη; Η 'νέα κοινή' στο έργο του Μανόλη Τριανταφυλλίδη ΣΠΥΡΟΣ Α. ΜΟΣΧΟΝΑΣ	338
<i>Ευρετήριο γλωσσών Index of Languages</i>	439
<i>Ευρετήριο όρων Index of Terms</i>	443

Παρατηρήσεις για τις κοινές ποικιλίες της Κύπρου

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΙΠΛΑΚΟΥ & MATTHIAS KAPPLER

1. Εισαγωγή

Στην εργασία αυτή εξετάζονται πτυχές της δομής των δύο αναδυόμενων κοινών ποικιλιών της Κύπρου, της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινής, καθώς και κοινωνιογλωσσολογικά ζητήματα όπως η *ισοπέδωση* (ή *εξομάλυνση*: levelling) των δύο διαλέκτων, η σύγκλισή τους με τις αντίστοιχες πρότυπες γλώσσες (κοινή νέα ελληνική και τουρκική) και οι διαδικασίες διαμόρφωσης των δύο κοινών ποικιλιών. Όπως έχει υποστηριχθεί, από κοινωνιογλωσσολογική άποψη και οι δύο γλωσσικές κοινότητες της Κύπρου που εξετάζουμε στην εργασία αυτή χαρακτηρίζονταν από τη συνύπαρξη διαλεκτικών υποποικιλιών και των δύο πρότυπων εθνικών γλωσσών. Η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή ποικιλία συνήθως χαρακτηρίζονταν ως οι υποκείμενοι (*χαμηλοί*, L) κώδικες, ενώ η κοινή νέα ελληνική και η τουρκική ήταν οι υπερκείμενοι (*υψηλοί*, H) κώδικες, οι ποικιλίες γοήτρου, και υπήρχε σχετικά αυστηρός διαχωρισμός των δύο από άποψη περιοχών (domains) χρήσης και λειτουργιών (βλ. Ferguson 1959). Τα τελευταία χρόνια ωστόσο οι δύο αναδυόμενες κοινές ποικιλίες καταλαμβάνουν τον δομικό χώρο μεταξύ των διαλέκτων και των αντίστοιχων πρότυπων γλωσσών, έχουμε δηλαδή και στις δύο κοινότητες μετατόπιση από την *κοινωνική διγλωσσία* (diglossia) στη *διαγλωσσία* (diaglossia: Bellmann 1998), μια σύνθετη κοινωνιογλωσσολογική συνθήκη που επηρεάζεται από μια σωρεία εξωγλωσσικών παραγόντων, όπως η δομή των κοινωνικών δικτύων, οι γλωσσικές στάσεις, οι *ενδεικτικότητες* (indexicalities) συγκεκριμένων γλωσσικών μεταβλητών, καθώς και η διεπίδραση ανάμεσα σε αυτούς τους κοινωνιογλωσσολογικούς παράγοντες και σε δομικούς, συστημικούς περιορισμούς (Tsiplakou, Armostis & Enrípidou 2016· Cerutti & Tsiplakou 2020). Στην εργασία αυτή εξετάζονται οι διαδικασίες διαμόρφωσης των δύο κοινών ποικιλιών στις δύο μεγαλύτερες γλωσσικές κοινότητες της Κύπρου και υποστηρίζεται ότι οι διαδικασίες αυτές εμφανίζουν σημαντικές ομοιότητες, παρά τη διαφορά των δύο γλωσσών· οι ομοιότητες αυτές μπορούν εν μέρει να αποδοθούν στις ομοιότητες των κοινωνιογλωσσολογικών συνθηκών στις δύο κοινότητες, π.χ. στη σχετική απώλεια γοήτρου των πρότυπων γλωσσών, της κοινής νέας ελληνικής και της τουρκικής, και στην παράλληλη αύξηση του (συγκεκριμένου ή μη) γοήτρου των τοπικών ποικιλιών. Η τελευταία εξέλιξη όμως συνδέεται με την ισοπέδωση των τοπικών βασιλεκτικών γεωγραφικών υποποικιλιών ή την εξαφάνιση ιδιαίτερα στιγματισμένων βασιλεκτικών τύπων (Demir & Johanson 2006· Θεοχάρους 2009· Τσιπλάκου & Κοντογιώργη 2016· Tsiplakou & Armostis 2020), καθώς και με το γεγονός ότι οι κοινές ποικιλίες που αναδύονται αφενός δεν έχουν στιγματισμένα τοπικά ή βασιλεκτικά στοιχεία και αφετέρου εμφανίζουν δομικές μειξίες με τις

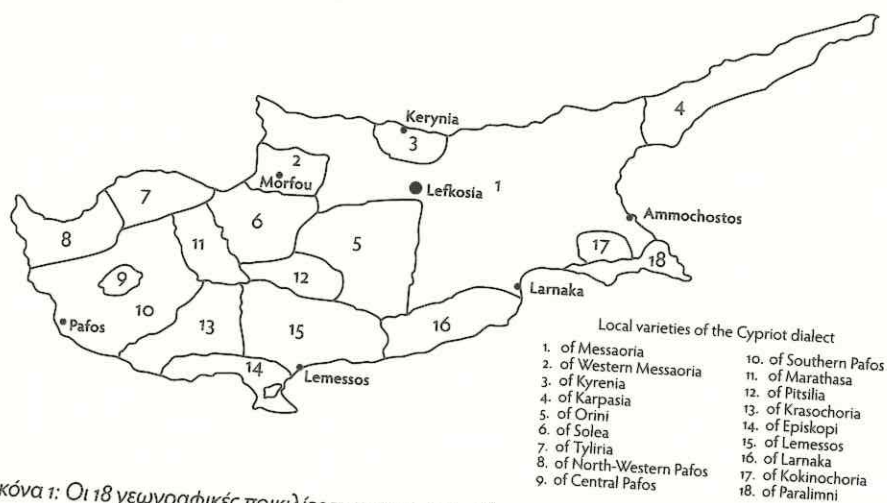
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

αντίστοιχες πρότυπες γλώσσες. Ο υβριδικός δομικός χαρακτήρας των δύο κοινών, το γεγονός δηλαδή ότι σε αρκετές πτυχές της δομής τους διαφέρουν από τη διάλεκτο και προσεγγίζουν την πρότυπη γλώσσα, τους επιτρέπει να αξιολογούνται ως ποικιλίες (συγκεκαλυμμένου ή μη) γοήτρου (Menteşoğlu 2009· Tsiplakou 2014α).¹

2. Η ελληνοκυπριακή ποικιλία: ισοπέδωση γεωγραφικών βασιλέκτων και ανάδυση της κοινής κυπριακής ελληνικής

2.1 Ισοπέδωση

Όπως έχει υποστηριχθεί σε προηγούμενες εργασίες (Karyoleμου & Ραυλού 2001· Terkourafi 2005· Tsiplakou κ.ά. 2006· Tsiplakou, Armostis & Enripidou 2016· Tsiplakou 2009· 2014α· 2014β), η κοινή κυπριακή ελληνική είναι μια μάλλον πρόσφατη εξέλιξη, που επιταχύνθηκε μετά το 1974. Υπάρχει στη διάθεσή μας μεγάλος αριθμός δεδομένων που συλλέχθηκαν πριν από τη δεκαετία του 1970, καθώς ο Newton (1972· 1983) παρέχει πληθώρα δεδομένων, κυρίως φωνολογικών και μορφολογικών, που συγκεντρώθηκαν τη δεκαετία του 1960 από 128 χωριά. Ο Κοντοσόπουλος (1969, 105) υποστηρίζει ότι υπήρχαν 18 γεωγραφικές ποικιλίες της κυπριακής ελληνικής (της Κερύνειας, της Καρπασίας, της Ορεινής, της Σολέας, της Πιτσιλλιάς, της Μαραθάσας κτλ.) αλλά δεν κάνει συγκεκριμένη αναφορά σε ισόγλωσσα που διαφοροποιούν τις ποικιλίες αυτές.

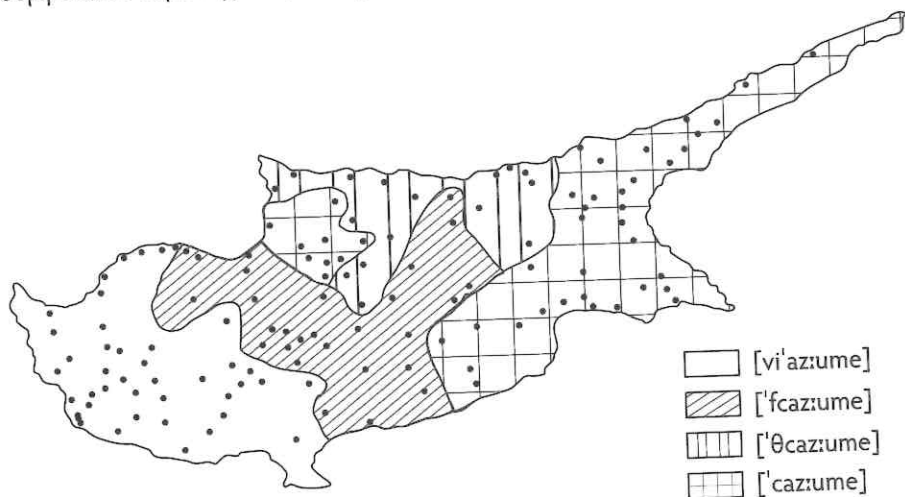

Εικόνα 1: Οι 18 γεωγραφικές ποικιλίες της κυπριακής ελληνικής (Κοντοσόπουλος 1969, 105· χάρτης από Terkourafi 2005, 372)

Η ενδελεχής έρευνα και ανάλυση του Newton έδειξε, μεταξύ άλλων, ότι η γεωγραφική κατανομή πολλών μεταβλητών δεν επέτρεπε τον διαχωρισμό γεωγραφικών

¹ Τα φαινόμενα που παρουσιάζονται στη συνέχεια αναπτύσσονται και στο Kappler & Tsiplakou (2018).

περιοχών με βάση ισόγλωσσα, καθώς εμφανιζόταν μεγάλη αλληλοεπικάλυψη. Στην Εικόνα 2 βλέπουμε ένα πιθανό ισόγλωσσο, την πραγμάτωση της συνίζησης σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές: (α) καμία συνίζηση: [vi'az:ume] βιάζουμαι (β) συνίζηση, συμφωνοποίηση του /i/ σε [c] και αηχοποίηση του [v] σε [f]: ['fcaz:ume]. (γ) εμφάνιση του αλλοφώνου [θ] αντί του [f]: ['θcaz:ume]. (δ) απλοποίηση του συμφωνικού συμπλέγματος που προκύπτει από τη συνίζηση: ['caz:ume].

Εικόνα 2: Ισόγλωσσα του συμπλέγματος /v/ + /i/ μετά από συνίζηση (προσαρμογή από Newton 1972, 204)

Η κατάσταση αυτή έχει πλέον αλλάξει, καθώς έχει επέλθει *ισοπέδωση* μεγάλου μέρους των τοπικών γεωγραφικών ποικιλιών ή, τουλάχιστον, των πιο μαρκαρισμένων χαρακτηριστικών τους, και η διαδικασία αυτή συνεχίζεται και σήμερα. Η *ισοπέδωση* επιταχύνθηκε λόγω των γεγονότων του 1974, που οδήγησαν σε μετακινήσεις πληθυσμών και άλλες δραματικές δημογραφικές αλλαγές. Συνακόλουθα με την *ισοπέδωση*, τις τελευταίες δεκαετίες εμφανίστηκε η *ελληνοκυπριακή κοινή*, μια παγκύπρια ποικιλία χωρίς αναγνωρίσιμα τοπικά χαρακτηριστικά (Karyolemu & Pavlou 2001· Tsiplakou κ.ά. 2006· Tsiplakou, Armostis & Engrpidou 2016· Tsiplakou 2009· 2014α· 2014β). Η *ισοπέδωση* εικάζεται ότι έλαβε χώρα από τη μια γενιά στην άλλη. Οι βασικοί λόγοι ήταν:

- (i) η ξαφνική στενή επαφή ανάμεσα σε πληθυσμιακές ομάδες από διαφορετικές περιοχές του νησιού, που εξανάγκασαν τις/τους ομιλήτριες/τές να εγκαταλείψουν τουλάχιστον κάποια μαρκαρισμένα, βασιλεκτικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά προκειμένου να είναι αμοιβαία κατανοητές/οί·
- (ii) η δημιουργία νέων κοινωνικών δικτύων, που περιλάμβαναν ομιλήτριες/τές από διαφορετικές περιοχές·
- (iii) η κοινωνική κινητικότητα και η εσωτερική μετανάστευση στα αστικά κέντρα·
- (iv) η εξάπλωση του γραμματισμού και της γνώσης της κοινής νέας ελληνι-

κής, μέσω της οποίας καλλιεργείται ο γραμματισμός στην Κυπριακή Δημοκρατία (Hadjioannou, Tsiplakou & Karpler 2011· Ioannidou 2012· Terkourafi 2005).

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε μια περίπτωση ισοπέδωσης που δείχνει καθαρά ότι στη διαδικασία εμπλέκονται δομικοί και κοινωνιογλωσσολογικοί παράγοντες. Οι Τσιπλάκου & Κοντογιώργη (2016) μελέτησαν τη διαδικασία ισοπέδωσης τριών μαρκαρισμένων κοινωνιογλωσσολογικά αλλοφώνων στα Κοκκινοχώρια, χωριά των επαρχιών Λάρνακας και Αμμοχώστου στη νοτιοανατολική Κύπρο. Οι φωνολογικές μεταβλητές που εξετάστηκαν ήταν:

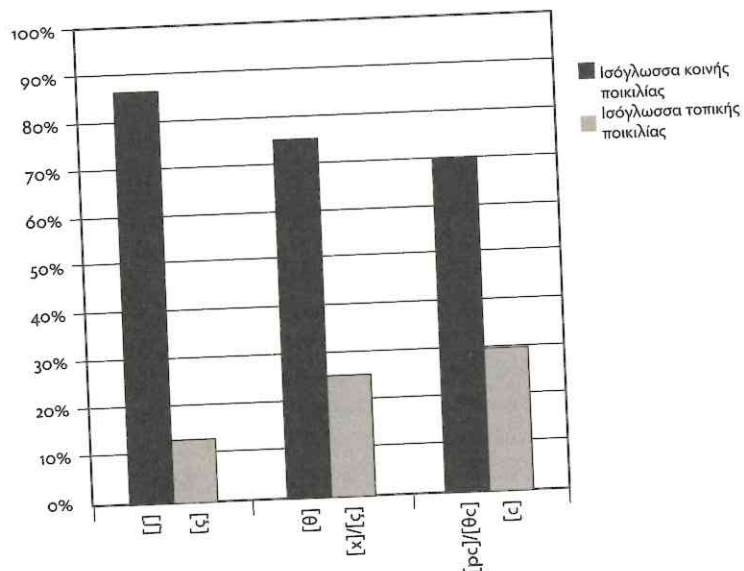
(α) Η εμφάνιση του ουρανοφατνιακού [ʃ] ή του ουρανικού [ç] πριν από τα πρόσθια φωνήεντα [i] και [e], π.χ. ['treʃi] *τρέσει* ή ['treçi] *τρέχει*: το ουρανικό είναι το μαρκαρισμένο τοπικό αλλόφωνο, που δεν φέρει γόητρο αν και φωνητικά συμπίπτει με αυτό της κοινής νέας ελληνικής, ενώ το ουρανοφατνιακό είναι το παγκύπριο αλλόφωνο της ελληνοκυπριακής κοινής.

(β) Η εμφάνιση του αλλοφώνου [θ] ή του [x]/[ç], π.χ. ['θelo] *θέλω* ή ['çelo] *χέλω*, [θo'ro] *θωρώ* ή [xo'ro] *χωρώ*. Το οδοντικό είναι το μαρκαρισμένο τοπικό αλλόφωνο, που δεν φέρει γόητρο, ενώ το ουρανικό/υπερωικό είναι το παγκύπριο αλλόφωνο της ελληνοκυπριακής κοινής.

(γ) Η απλοποίηση του συμφωνικού συμπλέγματος που προκύπτει από συνίζηση και συμφωνοποίηση του υποκείμενου /i/ σε [k]/[ç], π.χ. /rios/ > [pɾcos] *πκοιος* ή [cos] *κοιος*: η πραγμάτωση με συμφωνικό σύμπλεγμα είναι η παγκύπρια πραγμάτωση, ενώ η πραγμάτωση με απλοποίηση συμπλέγματος είναι η τοπική/βασιλευκτική, που δεν φέρει γόητρο.

Ως προς τη μεθοδολογία, αναπτύχθηκε ένα εργαλείο παραγωγής των εν λόγω μεταβλητών, βάσει του οποίου οι συμμετέχουσες/οντες (21 γυναίκες και 24 άνδρες με μέσο όρο ηλικίας τα 39 χρόνια) άκουγαν μια σύντομη ιστορία που διάβαζε η ερευνήτρια, μια νέα γυναίκα με καταγωγή από την περιοχή, και στη συνέχεια απαντούσαν σε μια ερώτηση. Οι απαντήσεις, βάσει του σχεδιασμού του έργου, ήταν αναγκαστικά μονολεκτικές, δεν μπορούσαν να είναι ελεύθερες και περιείχαν τις μεταβλητές που εξετάζαμε. Οι συμμετέχουσες/οντες παρήγαγαν είτε τη μία είτε την άλλη πραγμάτωση των συγκεκριμένων μεταβλητών. Τα ποσοτικά αποτελέσματα φαίνονται στο Διάγραμμα 1:

Το Διάγραμμα 1 δείχνει τη μεγάλη έκταση της ισοπέδωσης των τοπικών πραγματώσεων όλων των μεταβλητών: το ουρανικό [ç] εμφανίστηκε μόνο σε ποσοστό 13%, τα [x]/[ç] μόνο σε ποσοστό 25% και η απλοποίηση συμφωνικού συμπλέγματος μόνο σε ποσοστό 30%, ενώ συντριπτική ήταν η προτίμηση για τις αντίστοιχες πραγματώσεις [ʃ], [θ] και [pɾc]/[θc] της κοινής ποικιλίας. Η ανάλυση των εξωγλωσσικών παραγόντων που συσχετίζονται με την ισοπέδωση και την επικράτηση των τύπων της κοινής έδειξε ότι στη γλωσσική αλλαγή πρωτοστατούν οι νεότερες/οι, οι μορφωμένες/οι και οι γυναίκες της μεσοαστικής τάξης, έχουμε δηλαδή *αλλαγή άνωθεν* (change from above· Labov 2001).

Διάγραμμα 1: Ισοπέδωση στα Κοκκινόχωρια (από Τσιπλάκου & Κοντογιώργη 2016, 461)

2.2 Η ανάδυση της ελληνοκυπριακής κοινής

Όπως προαναφέρθηκε, σε πρόσφατες εργασίες έχει υποστηριχθεί ότι η ελληνοκυπριακή κοινή είναι μια αναδύομενη ποικιλία (Tsiplakou κ.ά. 2006· Tsiplakou, Armostis & Enniríδου 2016). Από κοινωνιογλωσσολογική άποψη έχει προταθεί ότι η ελληνοκυπριακή κοινή είναι πλέον μια ποικιλία γόητρου, συγκεκαλυμμένου ή μη ((c)overt prestige· βλ. Rowe & Grohmann 2013). Ένας από τους λόγους για τους οποίους η ποικιλία αυτή φέρει γόητρο μπορεί να είναι ο υβριδικός της χαρακτήρας, το γεγονός δηλαδή ότι εμφανίζει δομικές μείξεις με την κοινή νέα ελληνική λόγω παρατεταμένης και έντονης γλωσσικής επαφής (Tsiplakou 2014α· 2014β). Λόγω της υβριδικότητας της ελληνοκυπριακής κοινής, τοπικά, διαλεκτικά στοιχεία και στοιχεία που ανήκουν στην κοινή νέα ελληνική ή, καλύτερα, μοιάζουν με στοιχεία της κοινής νέας ελληνικής,² συνυπάρχουν αρμονικά, τα τελευταία προσδίδουν γόητρο στην ελληνοκυπριακή κοινή και έτσι παρεμποδίζεται ο πλήρης αποδιαλεκτισμός, καθώς η διάλεκτος επιβιώνει με τη μορφή της κοινής ποικιλίας (Rowe & Grohmann 2013· Tsiplakou 2014α· 2014β· Tsiplakou & Armostis 2020). Στα [1α] και [1β] έχουμε παραδείγματα μείξης στο φωνολογικό επίπεδο: ο κυπριακός φθόγγος [tʃ] εμφανίζεται στο ίδιο εκφώνημα με το φθόγγο [c] της κοινής νέας ελληνικής, παραπέμποντας σε υβριδικότητα στο φωνολογικό σύστημα:³

² Βλ. τη συζήτηση για τους περιφραστικούς χρόνους που ακολουθεί.

³ Τα παραδείγματα που ακολουθούν είναι από αυθόρμητο προφορικό λόγο (βλ. και Tsiplakou, Armostis & Enniríδου 2016· Tsiplakou & Armostis 2020).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

[1]

- α. 'er^h:eften i 'ora e'fta ci e'ksipnan i ora 'tes:eris tʃ e'lalen ka'fe
 έππεφτεν η ώρα εφτά κι εξύπναν η ώρα τέσσερις τζ' ελάλεν καφέ
 "Έπεφτε η ώρα εφτά και ξυπνούσε η ώρα τέσσερις και έλεγε "Καφέ!"
- β. 'exumen ce paraθi'raci na metacini'thumen tʃa'me
 έχουμεν και παραθυράκι να μετακινήθουμεν τζιαμέ
 'den pi'razi iʃe ða'me 'en o'c^h:ei
 δεν πειράζει τζαι δαμέ εν οκκεί
 '— Έχουμε και παραθυράκι. Να μετακινήθουμε εκεί;
 — Δεν πειράζει, και εδώ είναι ΟΚ.'

Αντίστοιχες μείξεις εμφανίζονται στη μορφολογία και στη σύνταξη. Στα [2α] και [2β] οι ομιλήτριες χρησιμοποιούν τα μορφήματα υποκορισμού της κοινής νέας ελληνικής⁴ σε συνδυασμό με κυπριακά λεξικά μορφήματα:

[2]

- α. 'efaa tʃe pi'siula
 έφαα τζαι πισσούλα
 "Έφαγα και τσιχλίτσα."
- β. 'ti 'kamni to aðerfote'knaci
 τι κάμνει το αδερφοτεκνάκι
 "Τι κάνει το ανιψάκι;"

Παρόμοιες μείξεις εμφανίζονται στο επίπεδο της σύνταξης. Στο [3α] έχουμε μια τυπική περίπτωση *απροσδόκητης πρόκλισης* (exceptional clitic placement· βλ. Pappas 2014· Tsiplakou 2017), εμφάνισης δηλαδή του κλιτικού τύπου της προσωπικής αντωνυμίας στην πρώτη θέση στην πρόταση και όχι στη δεύτερη, σύμφωνα με τον κανόνα της διαλέκτου (*την εθεώρουν* αντί του αναμενόμενου *εθεώρουν την*), ενώ στο [3β] το κλιτικό εμφανίζεται αρχικά στην αναμενόμενη δεύτερη θέση (*ξέρω το*) και αμέσως μετά στην πρώτη, με τις δύο δομές να εμφανίζονται ως υφολογικά ισόδυναμες και εναλλάξιμες:

[3]

- α. e'ɣo pa'li:a 'den mi'i'lusa tin cipria'cin ði'alekto
 εγώ παλιά δεν μιλούσα την κυπριακήν διάλεκτο
tin eθe'orun 'ðiɣman amorfɔ'ʃas
 την εθεώρουν δείγμαν αμορφωδιάς
 "Εγώ παλιά δεν μιλούσα την κυπριακή διάλεκτο. Τη θεωρούσα δείγμα αμορφωσίας."
- β. 'ksero to 'tuto 'ksero to to 'eʃi maθi'tis mu
 ξέρω το τούτο ξέρω το το έδει μαθητής μου
 "Το ξέρω αυτό, το ξέρω. Το έχει μαθητής μου."

Οι νέοι περιφραστικοί χρόνοι της ελληνοκυπριακής κοινής είναι μια άλλη κλασική περίπτωση μορφοσυντακτικής και σημασιολογικής υβριδικότητας. Η διάλεκτος δεν διέθετε μορφολογικά περιφραστικούς συντελικούς χρόνους. Οι λειτουργίες του παρακείμενου και του υπερσυντέλικου (π.χ. συντελεσμένο στο παρόν για τον

⁴ Το κυπριακό υποκοριστικό είναι το ['u{ð}a] (θηλ.), ['u{ð}in] (ουδ.).

θεί ότι η ελληνοκυ-
 006· Tsiplakou, Ar-
 έχει προταθεί ότι η
 κεκαλυμμένου ή μη
 υς λόγους για τους
 δικός της χαρακτή-
 κοινή νέα ελληνική
 2014α· 2014β).
 διαλεκτικά στοιχεία
 α, μοιάζουν με στοι-
 λευταία προσδίδουν
 ο πλήρης αποδιαλε-
 ς ποικιλίας (Rowe &
 is 2020). Στα [1α] και
 κυπριακός φθόγγος
 νής νέας ελληνικής,

σί.
 κό λόγο (βλ. και Tsipla-
 2020).

παρακείμενο, προτερόχρονο στο παρελθόν ή μακρινό παρελθόν για τον υπερσυντέλικο) εκφράζονταν με τον αόριστο (Μενάρδος 1925/1969). Ωστόσο, στην ελληνοκυπριακή κοινή εμφανίζονται πλέον περιφραστικοί συντελικοί χρόνοι, αλλά με διαφορετική σημασία από αυτούς της κοινής νέας ελληνικής. Ο παρακείμενος συχνά χρησιμοποιείται 'υπερδιορθωτικά' αντί του αορίστου (Melissaroglou κ.ά. 2013):

- [4] 'exo afipire'tisi ton 'avgusto
 έχω αφυπηρέτησε τον Αύγουστο
 'Αφυπηρέτησα τον Αύγουστο.'

Όπως δείχνουν τα ποσοτικά δεδομένα των Tsiplakou κ.ά. (2019), ο νέος περιφραστικός υπερσυντέλικος της ελληνοκυπριακής κοινής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει το προτερόχρονο στο παρελθόν ή και το μακρινό παρελθόν, όπως στην κοινή νέα ελληνική (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005, 451–52). Ωστόσο, στην ελληνοκυπριακή κοινή εμφανίζεται και μια νέα χρήση του υπερσυντέλικου: στο [5] ο υπερσυντέλικος (είχα τους αναφέρει) έχει λειτουργία αορίστου (δεν σημαίνει προτερόχρονο στο παρελθόν αλλά απλώς παρελθόν) και χρησιμοποιείται για να δώσει έμφαση σε αυτό που ο ομιλητής θεωρεί σημαντικό σημείο της αφήγησης (εδώνον τονίζει ότι όντως ανέφερε στη συνέντευξη την έρευνα που είχε κάνει παλαιότερα, γιατί τη θεώρησε συναφές προσόν):

- [5] e'kaman mu 'int'ervju tje 'ixa tus ana'feri tin 'erevnan pu 'ekama
 εκάμαν μου ίντερβιου τζαι είχα τους αναφέρει την έρευνα που έκαμα
 'Μου έκαναν συνέντευξη και τους είχα αναφέρει [: τους ανέφερα] την έρευνα που έκαμα [: είχα κάνει].'

Όπως δείχνουν τα ποσοτικά δεδομένα των Tsiplakou κ.ά. (2019), η χρήση αυτή ήταν αποδεκτή σε ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό από τις/τους ομιλήτριες/τές της κυπριακής που συμμετείχαν στην έρευνα (73%) αλλά οι ομιλήτριες/τές της κοινής νέας ελληνικής που συμμετείχαν στην έρευνα βρήκαν τα αντίστοιχα παραδείγματα αυτής της χρήσης στην κοινή νέα ελληνική αντιγραμματακά. Στο [5] παραπάνω είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ότι ο αόριστος που ακολουθεί (έκαμα) δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν, έχει δηλαδή τη λειτουργία του υπερσυντέλικου της κοινής νέας ελληνικής. Συνολικά το παράδειγμα δείχνει πολύ χαρακτηριστικά τόσο τη μορφοσυντακτική όσο και τη σημασιολογική υβριδικότητα του υπερσυντέλικου της ελληνοκυπριακής κοινής.

Καταλήγουμε αναφέροντας τα αποτελέσματα μιας κοινωνιογλωσσολογικής έρευνας (Tsiplakou, Armostis & Engiridou 2016) που εξέτασε τον βαθμό εμφάνισης στην ελληνοκυπριακή κοινή των πραγματώσεων τεσσάρων μεταβλητών που έχουμε ήδη συζητήσει πιο πάνω:

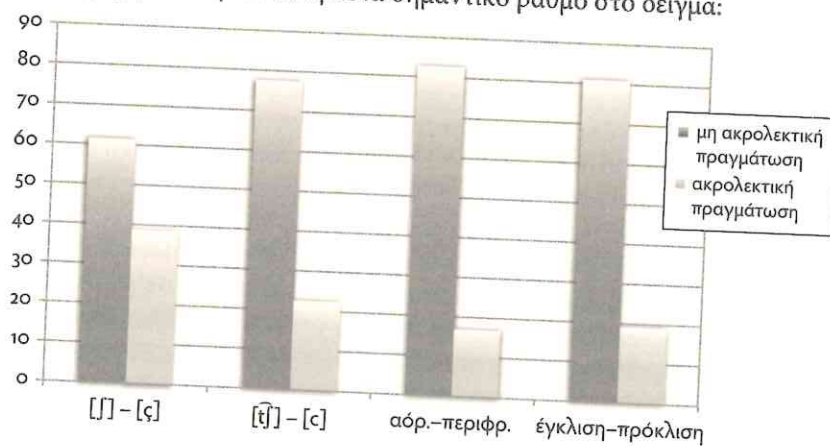
- (α) το ποσοστό εμφάνισης του κυπριακού αλλοφώνου [ʃ] σε σχέση με το πιο ακρολεκτικό [ç].
 (β) το ποσοστό εμφάνισης του κυπριακού αλλοφώνου [tʃ] σε σχέση με το πιο ακρολεκτικό [c].

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

(γ) το ποσοστό εμφάνισης του αορίστου σε σχέση με τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο·

(δ) το ποσοστό εμφάνισης της έγκλισης σε σχέση με την πιο ακρολεκτική απροσδόκητη πρόκλιση.

Τα δεδομένα προήλθαν από συνεντεύξεις με 57 συμμετέχουσες/οντες, 28 γυναίκες και 29 άνδρες από 26 ως 90 ετών, και συσχετίστηκαν με εξωγλωσσικές παραμέτρους όπως η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο κτλ. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το εύρημα ότι τα [ç] και [ç], όπως και οι περιφραστικοί συντελικοί χρόνοι και η πρόκλιση, εμφανίστηκαν σε αρκετά σημαντικό βαθμό στο δείγμα:

Διάγραμμα 3: Πραγματώσεις τεσσάρων μεταβλητών στην ελληνοκυπριακή κοινή

Δεδομένα από προφορικό λόγο όπως τα παραπάνω δείχνουν ότι η ελληνοκυπριακή κοινή είναι μια μεικτή, υβριδική ποικιλία σε όλα τα επίπεδα, πράγμα που εξηγεί το ότι είναι πλέον φορέας συγκεκαλυμμένου (και μη) γοήτρου (Rowe & Grohmann 2013· Tsiplakou 2011).

3. Η τουρκοκυπριακή ποικιλία και η εμφάνιση της τουρκοκυπριακής κοινής

3.1 Εισαγωγικά

Οι τουρκοκυπριακές ποικιλίες που μιλιούνται στην Κύπρο έχουν υποστεί δραματικές μεταβολές μετά τον πόλεμο του 1974 και τη γεωπολιτική αναδιάρθρωση του νησιού. Η τουρκοκυπριακή διάλεκτος, που βρισκόταν σε έντονη επαφή με την ελληνοκυπριακή και, δευτερευόντως, με την αγγλική, απομονώθηκε από τις γλώσσες αυτές· παράλληλα, μια μαζική εισροή πληθυσμών κυρίως από την κεντρική, την ανατολική και τη βόρεια Ανατολία, που σήμερα αποτελούν την πλειονότητα του πληθυσμού, έφερε διάφορες τουρκικές ποικιλίες στο νησί. Η χρήση της πρότυπης τουρκικής από μεγάλο μέρος αυτού του πληθυσμού για επικοινωνία μεταξύ διαφορετικών ομάδων καθώς και η ισχυρή επίδραση της πρότυπης τουρκικής από τα

ΜΜΕ έχουν οδηγήσει σε ένα είδος *προτυποποίησης* (standardization) της τουρκοκυπριακής ποικιλίας, σύμφωνα με τον Pehlivan (1998· 2003), τη Menteşoğlu (2009) και άλλες/ους. Ένας άλλος παράγοντας που επηρέασε έντονα τις τουρκοκυπριακές ποικιλίες από το 1974 και μετά ήταν η εγκαθίδρυση ενός εκπαιδευτικού συστήματος που βασιζόταν στα προγράμματα σπουδών της Τουρκίας, με επίσημη γλώσσα της εκπαίδευσης την πρότυπη τουρκική· αυτή η εξέλιξη επίσης προφανώς επηρέασε τη διαμόρφωση της τουρκοκυπριακής κοινής. Το 2004 το εκπαιδευτικό σύστημα τροποποιήθηκε εν μέρει και τα προγράμματα σπουδών έγιναν πιο κυπροκεντρικά (βλ. Kappler στο Hadjioannou, Tsiplakou & Kappler 2011, 39), αλλά αυτό δεν επέφερε κάποια αλλαγή στη γλώσσα της τάξης, όπου χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά η πρότυπη τουρκική.

Στην μελέτη των Demir & Johanson (2006, 3), που έχει κεντρική σημασία για το θέμα, οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η κοινωνιογλωσσολογική συνθήκη θυμίζει την “diglossia in Swiss German or Arabic”, κάνοντας άμεση αναφορά στο μοντέλο του Ferguson. Ωστόσο, καμία μελέτη για την τουρκοκυπριακή ποικιλία δεν αναφέρει τους όρους *ισοπέδωση* ή *κοινή* τουρκοκυπριακή, εκτός από την ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα δημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία της Θεοχάρους (2009· πρβ. Kappler στο Hadjioannou, Tsiplakou & Kappler 2011, 35). Οι Demir & Johanson (2006), των οποίων τα ευρήματα παραπέμπουν με σαφήνεια στην ανάδυση μιας κοινής τουρκοκυπριακής ποικιλίας, παρατηρούν ότι οι τουρκοκυπριακές διάλεκτοι φέρουν περισσότερο γόητρο από τις διαλέκτους της Ανατολίας και ότι οι τουρκοκυπριακές ποικιλίες “are not stigmatized in public life” (Demir & Johanson 2006, 3). Η παραπάνω θέση ενισχύεται από το γεγονός ότι τα παιδιά των οποίων οι γονείς έχουν έρθει στο νησί από την Τουρκία και τα οποία έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία της γλωσσικής κατάκτησης στην Κύπρο εμφανίζουν κυρίαρχα τουρκοκυπριακά χαρακτηριστικά στον λόγο τους,⁵ επίσης, οι ενήλικες χρησιμοποιούν τουρκοκυπριακά στοιχεία όταν απευθύνονται σε Τουρκοκύπριους (Johanson & Demir 2006, 7). Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί ότι η τουρκοκυπριακή έχει απολέσει γόητρο λόγω της ανάδυσης μιας κοινής ‘τουρκικής’ ταυτότητας (για τις διαδικασίες διαμόρφωσης ταυτότητας ως βασικού παράγοντα που επηρεάζει τη διαμόρφωση των κοινών βλ. Trudgill 1986· Siegel 1985· 2001), με αποτέλεσμα χαρακτηρισμούς όπως *köylü* ‘χωριάτικα’ ή *τουρκική pidgin* (Θεοχάρους 2009, 34–35, 37· Mehmet Ali 1991, 203–4) ή απλώς *σπασμένα τουρκικά*. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την επίδραση της πρότυπης τουρκικής που μιλιέται στο νησί από τους εποίκους, οδήγησαν σε ένα είδος προτυποποίησης (βλ. Caner 1996· Pehlivan 2003, 47). Το ζήτημα της ταυτότητας στην Κύπρο επηρεάζεται έντονα από τις πολιτικές αλλαγές και φαίνεται ότι οι διαδικασίες αποσύνδεσης της τουρκοκυπριακής κοινότητας από την Τουρκία στις αρχές του 21ου αιώνα (Kappler στο Hadjioannou, Tsiplakou & Kappler 2011, 46–47) έχουν ενταθεί.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε βασικές πτυχές της τουρκοκυπριακής ποικι-

⁵ Σύμφωνα με τους Demir & Johanson (2006, 4), αυτά τα χαρακτηριστικά εντοπίζονται κυρίως στη φωνολογία, στη χρήση του ερωτηματικού μορίου ή στη σειρά των συστατικών.

λίας που έχουν υποστεί ισοπέδωση ή είναι υπό ισοπέδωση (βάσει των δεδομένων της Θεοχάρους 2009) και θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τις σχέσεις μεταξύ της ισοπέδωσης και της ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινής.

3.2 Φωνολογία

Ένα βασικό φωνολογικό χαρακτηριστικό της τουρκοκυπριακής είναι η εμφάνιση ηχηρών κλειστών ([b], [d], [g]) σε θέσεις όπου η πρότυπη τουρκική εμφανίζει άηχα ([p], [t], [k]). Η ηχηροποίηση εμφανίζεται κυρίως στην αρχή της λέξης:

[6]

- a. konuş > gonus
- b. Kıbrıs > Gıbrız
- c. Lefkoşa > Lefgoşa
- d. patates > badadez
- e. tatlı > dadlı

(Vanci 1990, 247)

Η Menteşođlu (2009) μελέτησε δύο ηλικιακές ομάδες στην Αμμόχωστο. Η μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα ήταν από 65 ως 86 ετών και η μικρότερη ηλικιακή ομάδα αποτελούνταν από άτομα 23 ετών. Η έρευνα έδειξε ότι οι νεότερες/οι ομιλήτριες/τές πρόφεραν τις ηχηρές πραγματώσεις σε ποσοστό 40% των περιπτώσεων, ενώ η ομάδα των μεγαλύτερων παρήγε σχεδόν αποκλειστικά τα ηχηρά κλειστά (σε ποσοστό 93–97%, με μικρές διαφοροποιήσεις ανάλογα με τον φθόγγο). Επομένως, ενώ είναι ξεκάθαρο ότι έχει αρχίσει μια διαδικασία ισοπέδωσης του διαλεκτικού φωνολογικού χαρακτηριστικού και υπάρχει σημαντικό ποσοστό εμφάνισης του χαρακτηριστικού της πρότυπης ποικιλίας στον λόγο των νεότερων – αυτό που η Menteşođlu αποκαλεί *προτυποποίηση* – τα βασιλεκτικά ηχηρά κλειστά χρησιμοποιούνται ακόμα σε εξίσου σημαντικό βαθμό από τη νεότερη ομάδα. Αντίστοιχα, η Θεοχάρους (2009, 68–74) αναφέρει ότι η ηχηροποίηση των κλειστών σε όλες τις θέσεις (αν και τα παραδείγματά της περιλαμβάνουν κυρίως κλειστά σε αρχική θέση) εξακολουθεί να παραμένει ένα βασικό χαρακτηριστικό της τουρκοκυπριακής κοινής και μάλιστα για όλες τις ηλικιακές ομάδες. Στα [7] και [8] παρουσιάζονται οι αριθμοί ομιλητριών/τών από τη Λευκωσία που αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες λέξεις με αυτή τη μορφή στην καθημερινή προφορική επικοινωνία (ο συνολικός αριθμός των συμμετεχουσών/όντων ήταν 25):

[7] [k] > [g]

- α. kendi > gendi: 23
- β. kardeş > gardaş / gardeş: 20
- γ. kadar > gadar: 22
- δ. kabul > gabul: 22

[8] [t] > [d]

- α. tane > dane: 19
- β. anlatayım > anladayım: 23
- γ. süt > süd: 17

[9] [p] > [b]
 δ. patates > badadez: 25

(Θεοχάρους 2009, 68–74)

Ωστόσο, άλλα φωνολογικά χαρακτηριστικά των τουρκοκυπριακών βασιλέκτων (Vançi 1990· Saraçoğlu 1992), όπως το [h], που βρίσκεται σε σχέση ελεύθερης εναλλαγής με αλλόφωνο [f] (π.χ. *telehon* και *telefon*, *sarhos* και *sarfos*), όπως και το αλλόφωνο [s] του [ʃ] (*herkes* και *herkes*), έχουν υποστεί ισοπέδωση και χρησιμοποιούνται μόνο από μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες σε αγροτικές περιοχές, άρα δεν ανήκουν στην τουρκοκυπριακή κοινή, όπως επιβεβαιώνουν και τα δεδομένα της Θεοχάρους (2009, 77–78).

3.3 Μορφολογία και φωνολογία

Όσον αφορά τις μορφοφωολογικές διαδικασίες, η επίδραση των βασιλεκτικών χαρακτηριστικών παραμένει ισχυρή. Σύμφωνα με την Güven (2009, 383), “educated Turkish Cypriots prefer to speak ST in formal register, though with distinctive CT phonology”. Είναι χαρακτηριστικό ότι η φωνολογική αφομοίωση στα επιθήματα, που εμφανίζεται στην πρότυπη τουρκική και σε όλες τις άλλες τουρκικές γλώσσες, δεν συμβαίνει σε ορισμένα επιθήματα στην τουρκοκυπριακή, ιδιαίτερα στα κλιτικά (πρβ. Duman 1999, 119–23):

[10]	πρότυπη τουρκική	τουρκοκυπριακή
α.	dA: ben de εγώ.ΟΝΟΜ επίσης 'κι εγώ'	da: ben da
β.	sA: gelirse έρχ.ΕΝΕΣΤ.3ΕΝ.ΥΠΟΘ 'αν έλθει'	sa: gelirsa
γ.	(y)lA: benimle εγώ.ΓΕΝ με 'με εμένα'	nan: benimnan
δ.	(y)lncA: gidince πηγαίν.ΓΕΡΟΥΝΔ 'πηγαίνοντας'	(y)lncA: gidinca

Η Θεοχάρους (2009, 80–81, 85–87, 87, 91) καταγράφει τη συχνή χρήση αυτών των τύπων στον καθημερινό προφορικό λόγο όλων των ηλικιακών ομάδων στα αστικά περιβάλλοντα (Λευκωσία, Αμμόχωστος, Κερύνεια, Μόρφου) και παρατηρεί τη μεγάλη εξάπλωση του τύπου *da*, που, μαζί με την ηχηροποίηση των κλειστών συμφώνων, θεωρείται βασικό χαρακτηριστικό της τουρκοκυπριακής, ακόμα και από ομιλήτριες/τές της πρότυπης γλώσσας.

Ένα παρόμοιο φωνολογικό χαρακτηριστικό είναι το υπερωικό ρινικό /ŋ/, ένα παλιό τουρκικό φώνημα που έχει επιβιώσει στην τουρκοκυπριακή και σε δυτικές και κεντρικές διαλέκτους της Ανατολίας, εμφανίζεται σε αρκετές λέξεις και επιθήματα, ειδικά στα μορφήματα που δηλώνουν β' ενικό και στα αντίστοιχα κτητικά, αλλά έχει εξαφανιστεί στην πρότυπη τουρκική.

3.4 Μορφολογία

Ισοπέδωση των βασιλεκτικών χαρακτηριστικών της τουρκοκυπριακής εμφανίζεται και στη μορφολογία. Οι Demir & Johanson (2006, 5-6) αναφέρουν διάφορες πραγματώσεις του ενεστώτα ως παράδειγμα εναλλαγής κωδίκων μεταξύ της τουρκοκυπριακής και της πρότυπης τουρκικής: στις τουρκοκυπριακές βασιλέκτους εμφανιζόταν ο παλαιός τύπος *Ir/Ar*, ενώ ο νεότερος εστιακός (*focal*) ενεστώτας με το μόρφημα *yor-* απουσίαζε σχεδόν παντελώς:

[11]

α.	<i>τουρκοκυπριακή</i>	
	<i>gelirim</i>	<i>gelirig</i>
	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΕΝ	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΠΛΗΘ
	‘έρχομαι’	‘ερχόμαστε’
β.	<i>πρότυπη τουρκική</i>	
	<i>gelirim</i>	<i>geliriz</i>
	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΕΝ	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΠΛΗΘ
	<i>geliyorum</i>	<i>geliyoruz</i>
	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΕΝ	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΠΛΗΘ
	‘έρχομαι’	‘ερχόμαστε’

Εκτός από τη χρήση του εστιακού ενεστώτα με το μόρφημα *yor-* και την εισαγωγή του επιθήματος του α΄ πληθυντικού (*y*)*Iz* από την πρότυπη τουρκική, τα παραδείγματα των Demir & Johanson (2006) δείχνουν ότι υπάρχει μείξη στο μορφολογικό επίπεδο, ενώ διατηρούνται τα φωνολογικά χαρακτηριστικά της τουρκοκυπριακής που προαναφέραμε:

[12]

α.	<i>τουρκοκυπριακή</i>
	<i>gelirik</i>
	έρχ.ΕΝΕΣΤ.ΙΠΛΗΘ
	‘ερχόμαστε’
β.	<i>τουρκοκυπριακή με επίθημα α΄ πληθυντικού της πρότυπης τουρκικής</i>
	<i>gopusuzuz</i>
	μιλ.ΕΝΕΣΤ.ΙΠΛΗΘ
	‘μιλάμε’
γ.	<i>τουρκοκυπριακή με επίθημα ενεστώτα yor- της πρότυπης τουρκικής</i>
	<i>gaciyorum</i>
	δραπετεύ.yor-ΕΝΕΣΤ.ΙΕΝ
	‘δραπετεύω’

(Demir & Johanson 2006, 5)

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της κοινής εμφανίζονται νέες μεικτές ή υβριδικές μορφές με επίθημα ενεστώτα *yor-* της πρότυπης τουρκικής και τουρκοκυπριακά επιθήματα για τα πρόσωπα:

[13]

α. *geliyon*

έρχ.yor-ENEΣΤ.2EN

‘έρχεσαι’

β. *gidiyogug*

πηγαίν.yor-ENEΣΤ.1ΠΛΗΘ

‘πηγαίνουμε’

Και οι δύο παραπάνω τύποι έχουν καταγραφεί και σχολιαστεί από τη Θεοχάρου (2009, 92, 96).

Παρόμοια μείξη εμφανίζεται και σε μια άλλη πτυχή της τουρκοκυπριακής μορφολογίας: στις τουρκοκυπριακές βασιλέκτους δεν εμφανίζεται το ερωτηματικό επίθημα *mI*, που είναι υποχρεωτικό στις ερωτήσεις ολικής αγνοίας της πρότυπης τουρκικής, αλλά η ερώτηση δηλώνεται με συγκεκριμένο επιτονισμό (ο οποίος επίσης φαίνεται ότι έχει επηρεαστεί από τη γλωσσική επαφή: πρβ. İmer & Çelebi 2006). Στην τουρκοκυπριακή, ιδίως στο β' ενικό πρόσωπο, το τουρκοκυπριακό επίθημα *-η* ενώνεται με το ερωτηματικό *mI* με αποτέλεσμα ιδιαίτερα παραγωγικές μεικτές μορφές:

[14] *geleceη? > gelecek miη?*

έρχ.ΜΕΛΛ.ΕΡΩΤ.2EN

‘Θα έρθεις?’

(πρότυπη τουρκική: *gelecek misin?*)

Σύμφωνα με τη Θεοχάρου (2009, 104–5), και οι δύο τύποι έχουν παρόμοια κατανομή σε όλες τις ηλικιακές ομάδες.

3.5 Σύνταξη

Αν και η σύνταξη της τουρκοκυπριακής δεν έχει εξεταστεί ως προς την ισοπέδωση βασιλεκτικών συντακτικών φαινομένων και την ανάδυση κοινών δομών, τα δεδομένα της Θεοχάρου (2009) περιέχουν υλικό που μπορεί να αναλυθεί υπό αυτό το πρίσμα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της τουρκοκυπριακής παρεμφατικής υποτακτικής με το ρήμα *iste-* ‘θέλω’ και ταυτοπροσωπία ανάμεσα στο πρόσωπο του ρήματος της κύριας και της δευτερεύουσας πρότασης (Demir 2002; Kappler 2008; Tsiplakou & Kappler 2015), που έχει προκύψει από επαφή με την ελληνοκυπριακή και αντικαθιστά την αντίστοιχη απαρμφατική δομή της πρότυπης τουρκικής:

[15] *istersiηiz*

θέλ.ENEΣΤ.2ΠΛΗΘ

‘Θέλετε να πεθάνετε;’

ölesiηiz?

πεθαίν.ΥΠΟΤ.2ΠΛΗΘ

(Tsiplakou & Kappler 2015, 141)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Το παρακάτω είναι ένα παράδειγμα από τα δεδομένα της Θεοχάρους (2009):

- [16] arkadaşlar ben hangi öğretimden gonusam onlar da
isdemez *okula* *gidsin*
 θέλ.ΑΡΝ.ΕΝΕΣΤ.3ΠΛΗΘ σχολείο.ΔΟΤ πηγαίν.ΥΠΟΤ.3ΠΛΗΘ
 'Δεν θέλουν να πηγαίνουν στο σχολείο.'

(Θεοχάρους 2009, 141)

Η δομή αυτή είναι ωστόσο μάλλον πιο σπάνια από την αντίστοιχη απαρεμφατική δομή της πρότυπης τουρκικής. Το παράδειγμα [17] είναι από τον λόγο του ίδιου ομιλητή, από την ίδια περίπτωση επικοινωνίας, και δείχνει μια τάση αντικατάστασης της τουρκοκυπριακής υποτακτικής από την απαρεμφατική δομή της πρότυπης γλώσσας:

- [17] bizda *okula* *gitmek* *istemeyiz*
 εμείς.ΟΝΟΜ επίσης σχολείο.ΔΟΤ πηγαίν.ΑΠΑΡ θέλ.ΑΡΝ.ΕΝΕΣΤ.1ΠΛΗΘ
 'Κι εμείς δεν θέλουμε να πηγαίνουμε στο σχολείο.'

(Θεοχάρους 2009, 141)

3.6 Λεξιλόγιο

Ο Pehlivan (2003) εξετάζει λεξιλογικές εξελίξεις με παρατήρηση τριών ηλικιακών ομάδων (ομάδα 1: ηλικίες άνω των 70, ομάδα 2: ηλικίες 45–50, ομάδα 3: ηλικίες 11–15). Λεξιλογικά δάνεια από την αγγλική χρησιμοποιούνται ευρέως από ηλικιακές ομάδες που έζησαν την εποχή της αποικιοκρατίας αλλά όχι από τις μικρότερες ηλικιακά ομάδες. Το ίδιο ισχύει και για λεξιλογικά δάνεια από την ελληνοκυπριακή, αλλά η δεύτερη ομάδα, που γεννήθηκε και μεγάλωσε όταν το νησί δεν ήταν ακόμα διαιρεμένο, χρησιμοποιεί ακόμα ελληνοκυπριακό λεξιλόγιο στην καθημερινή επικοινωνία. Η ίδια τάση ισοπέδωσης εμφανίζεται και στο διαλεκτικό, τουρκοκυπριακό λεξιλόγιο, με τη μικρότερη ηλικιακά ομάδα να χρησιμοποιεί διαλεκτικό λεξιλόγιο μόνο για τοπικά εδέσματα και λαχανικά. Τα ευρήματα του Pehlivan δείχνουν ξεκάθαρα αυτό που ο ίδιος ονομάζει *προτυποποίηση* (standardization) ή, αλλιώς, ισοπέδωση του βασιλευκτικού λεξιλογίου και ανάδυση λεξιλογίου που ανήκει στην κοινή ποικιλία.

4. Συμπεράσματα

Στην εργασία αυτή κάναμε κάποιες προκαταρκτικές παρατηρήσεις σχετικά με την ανάδυση δύο κοινών ποικιλιών στις δύο μεγαλύτερες γλωσσικές κοινότητες της Κύπρου. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για διαφορετικές γλώσσες, οι διαδικασίες φαίνεται ότι παρουσιάζουν ομοιότητες: στοιχεία από βασιλευκτικές ποικιλίες χωρίς γόητρο ισοπεδώνονται, χωρίς όμως να έχουμε πάντα πλήρη αντικατάστασή τους από στοιχεία των πρότυπων γλωσσών. Αντίθετα, φαίνεται ότι οι δύο κοινές έχουν υβριδικό, μεικτό χαρακτήρα σε όλα τα επίπεδα (φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία). Αυτό που έχει χαρακτηριστεί ως προτυποποίηση στην πραγ-

ματικότητα είναι γλωσσική μείξη, η οποία συχνά παράγει νέους τύπους χωρίς βασικτική χροιά αλλά αντίθετα με κάποια χαρακτηριστικά από τις πρότυπες γλώσσες, πράγμα που μπορεί να εξηγήσει και γιατί οι δύο κοινές γίνονται αντιληπτές ως ποικιλίες γοήτρου.

Βιβλιογραφία

- Bellmann, G. 1998. "Between base dialect and standard language", *Folia Linguistica* 32(1-2), 23-34.
- Caner, R. 1996. "Kıbrıs Türkçesi, Ölçünlü Türkçe ve eğitim" [Κυπριακή τουρκική, πρότυπη τουρκική και εκπαίδευση | Cypriot Turkish, Standard Turkish and education], *Söylem* 1(4), 69-74.
- Cerruti, M. & S. Tsiplakou 2020. "Koinai and regional standard varieties in Europe: An introduction", στο M. Cerruti & S. Tsiplakou (επιμ.), *Intermediate Language Varieties: Koinai and Regional Standards in Europe* (Studies in Language Variation 24), 1-29. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: John Benjamins.
- Demir, N. 2002. "'Wollen' im Zyperntürkischen", *Mediterranean Language Review* 14, 9-20.
- Demir, N. & L. Johanson. 2006. "Dialect contact in Northern Cyprus", *International Journal of the Sociology of Language* 181: *The Sociolinguistics of Cyprus II: Studies from the Turkish Sphere*, 1-9.
- Duman, M. 1999. "Kıbrıs Ağzı Üzerine Bazı Notlar", *İlmi araştırmalar* 8, 115-29.
- Ferguson, C. 1959. "Diglossia", *Word* 15(2), 325-40.
- Güven, M. 2009. "On the use of kendi- in verb focus sentences in Cypriot Turkish", στο S. Ay, Ö. Aydın, İ. Ergenç, S. Gökmen, S. İşsever & D. Peçenek (επιμ.), *Essays on Turkish Linguistics: Proceedings of the 14th International Conference on Turkish Linguistics (August 6-8, 2008)* (Turcologica 79), 383-92. Wiesbaden: Harrasowitz.
- Hadjioannou, X., S. Tsiplakou & M. Kappler. 2011. "Language policy and language planning in Cyprus", *Current Issues in Language Planning* (CILP Monograph Series), 1-67.
- Θεοχάρους, Α. 2009. *Η τουρκοκυπριακή koiné*. Αδημ. μεταπτυχ. εργ. Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- İmer, K. & N. Çelebi. 2006. "The intonation of Turkish Cypriot dialect: A contrastive and sociolinguistic interpretation", *International Journal of the Sociology of Language* 181: *The Sociolinguistics of Cyprus II: Studies from the Turkish Sphere*, 69-82.
- Ioannidou, E. 2012. "Language policy in Greek Cypriot Education: Tensions between national and pedagogical values", *Language, Culture and Curriculum* 25, 215-30.
- Kappler, M. 2008. "Contact-induced effects in the syntax of Cypriot Turkish", *Turkic Languages* 12(2), 196-213.
- Kappler, M. & S. Tsiplakou. 2018. "Two Cypriot koinai? Structural and sociolinguistic considerations", *Mediterranean Language Review* 25, 75-96.
- Karyolemou, M. & P. Pavlou. 2001. "Language attitudes and assessment of salient variables in a bidialectal speech community", στο J. M. Fontana, L. McNally, M. T. Turell & E. Vallduví (επιμ.), *Proceedings of the 1st International Conference on Language Variation in Europe*, 110-20. Βαρκελώνη: Universitat Pompeu Fabra.
- Κλαίρης, Χ. & Γ. Μπαμπινιώτης. 2005. *Γραμματική της νέας ελληνικής: δομολεειτουργική-επικοινωνιακή*. Σε συνεργασία με τους Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού & Χ. Σκοπετέα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοντοσόπουλος, Ν. 1969. "Συμβολή εις την μελέτην της κυπριακής διαλέκτου", *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 3, 87-109.

ματικότητα είναι γλωσσική μείξη, η οποία συχνά παράγει νέους τύπους χωρίς βασικτική χροιά αλλά αντίθετα με κάποια χαρακτηριστικά από τις πρότυπες γλώσσες, πράγμα που μπορεί να εξηγήσει και γιατί οι δύο κοινές γίνονται αντιληπτές ως ποικιλίες γοήτρου.

Βιβλιογραφία

- Bellmann, G. 1998. "Between base dialect and standard language", *Folia Linguistica* 32(1-2), 23-34.
- Caner, R. 1996. "Kıbrıs Türkçesi, Ölçünlü Türkçe ve eğitim" [Κυπριακή τουρκική, πρότυπη τουρκική και εκπαίδευση | Cypriot Turkish, Standard Turkish and education], *Söylem* 1(4), 69-74.
- Cerruti, M. & S. Tsiplakou 2020. "Koinai and regional standard varieties in Europe: An introduction", στο M. Cerruti & S. Tsiplakou (επιμ.), *Intermediate Language Varieties: Koinai and Regional Standards in Europe* (Studies in Language Variation 24), 1-29. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: John Benjamins.
- Demir, N. 2002. "Wollen' im Zyperntürkischen", *Mediterranean Language Review* 14, 9-20.
- Demir, N. & L. Johanson. 2006. "Dialect contact in Northern Cyprus", *International Journal of the Sociology of Language* 181: *The Sociolinguistics of Cyprus II: Studies from the Turkish Sphere*, 1-9.
- Duman, M. 1999. "Kıbrıs Ağzı Üzerine Bazı Notlar", *İlmî araştırmalar* 8, 115-29.
- Ferguson, C. 1959. "Diglossia", *Word* 15(2), 325-40.
- Güven, M. 2009. "On the use of *kendi-* in verb focus sentences in Cypriot Turkish", στο S. Ay, Ö. Aydın, İ. Ergenç, S. Gökmen, S. İşsever & D. Peçenek (επιμ.), *Essays on Turkish Linguistics: Proceedings of the 14th International Conference on Turkish Linguistics* (August 6-8, 2008) (Turcologica 79), 383-92. Wiesbaden: Harrasowitz.
- Hadjioannou, X., S. Tsiplakou & M. Kappler. 2011. "Language policy and language planning in Cyprus", *Current Issues in Language Planning* (CILP Monograph Series), 1-67.
- Θεοχάρους, Α. 2009. *Η τουρκοκυπριακή koiné*. Αδημ. μεταπτυχ. εργ. Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- İmer, K. & N. Çelebi. 2006. "The intonation of Turkish Cypriot dialect: A contrastive and sociolinguistic interpretation", *International Journal of the Sociology of Language* 181: *The Sociolinguistics of Cyprus II: Studies from the Turkish Sphere*, 69-82.
- Ioannidou, E. 2012. "Language policy in Greek Cypriot Education: Tensions between national and pedagogical values", *Language, Culture and Curriculum* 25, 215-30.
- Kappler, M. 2008. "Contact-induced effects in the syntax of Cypriot Turkish", *Turkic Languages* 12(2), 196-213.
- Kappler, M. & S. Tsiplakou. 2018. "Two Cypriot koinai? Structural and sociolinguistic considerations", *Mediterranean Language Review* 25, 75-96.
- Karyolemou, M. & P. Pavlou. 2001. "Language attitudes and assessment of salient variables in a bidialectal speech community", στο J. M. Fontana, L. McNally, M. T. Turell & E. Vallduví (επιμ.), *Proceedings of the 1st International Conference on Language Variation in Europe*, 110-20. Βαρκελώνη: Universitat Pompeu Fabra.
- Κλαίρης, Χ. & Γ. Μπαμπινιώτης. 2005. *Γραμματική της νέας ελληνικής: δομολειτουργική-επικοινωνιακή*. Σε συνεργασία με τους Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού & Χ. Σκοπετέα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοντοσόπουλος, Ν. 1969. "Συμβολή εις την μελέτην της κυπριακής διαλέκτου", *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 3, 87-109.

- Labov, W. 2001. *Principles of Linguistic Change*, 3ος τ.: *Social Factors*. Malden & Οξφόρδη: Blackwell.
- Mehmet Ali, A. 1991. "The Turkish speech community", στο A. Safder & V. Edwards (επιμ.), *Multilingualism in the British Isles I: The Older Mother Tongues and Europe*, 202-13. Λονδίνο & Νέα Υόρκη: Longman.
- Melissaropoulou, D., C. Themistocleous, S. Tsiplakou & S. Tsolakidis. 2013. "The present perfect in Cypriot Greek revisited", στο P. Auer, J. Caro Reina & G. Kaufmann (επιμ.), *Studies in Language Variation, European Perspectives IV: Selected Papers from the 6th International Conference on Language Variation in Europe, ICLaVE 6* (University of Freiburg, 27 June - 1 July 2011), 159-72. Άμστερνταμ: John Benjamins.
- Μενάρδος, Σ. 1925/1969. "Κυπριακή γραμματική Γ': ρήματα", *Αθηνά* 37, 35-79. [Ανατύπ. στο Σ. Μενάρδος, *Γλωσσικά Μελέται*. Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών.]
- Menteşoğlu, İ. 2009. "Intergenerational phonological change in the Famagusta dialect of Turkish Cypriots", *International Journal of the Sociology of Language* 200, 75-82.
- Newton, B. 1972. *Cypriot Greek: Its Phonology and Inflections*. Χάγη: De Gruyter.
- . 1983. "Stylistic levels in Cypriot Greek", *Mediterranean Language Review* 1, 55-63.
- Pappas, P. A. 2014. "Exceptional clitic placement in Cypriot Greek: Results from a MET Study", *Journal of Greek Linguistics* 14, 190-211.
- Pehlivan, A. 1998. *Kıbrıs ağzının ölçülenmesi* [Η προτυποποίηση της διαλέκτου της Κύπρου | The Standardization of the Dialect of Cyprus]. Λευκωσία.
- . 2003. *Aya İrini'den Akdeniz'e Kıbrıs Ağzının Değişimi*. [Από την Αγία-Ειρήνη στο Akdeniz: η αλλαγή στη διάλεκτο της Κύπρου | From Aya Irini to Akdeniz: The change of the dialect of Cyprus]. Λευκωσία.
- Rowe, C. & K. K. Grohmann. 2013. "Discrete bilectalism: Towards co-overt prestige and diglossic shift in Cyprus", *International Journal of the Sociology of Language* 224, 119-42.
- Saraçoğlu, E. 1992. *Kıbrıs Ağzı* [Η διάλεκτος της Κύπρου | The dialect of Cyprus]. Λευκωσία: Ateş Matbaası.
- Siegel, J. 1985. "Koinés and koiné formation", *Language in Society* 14, 357-78.
- . 2001. "Koine formation and creole genesis", στο N. Smith & T. Veenstra (επιμ.), *Creolization and Contact*, 175-97. Άμστερνταμ: John Benjamins.
- Terkourafi, M. 2005. "Understanding the present through the past: Processes of koineisation in Cyprus", *Diachronica* 22, 309-72.
- Trudgill, P. 1986. *Dialects in Contact*. Οξφόρδη: Blackwell.
- Tsiplakou, S. 2009. "Code-switching and code mixing between related varieties: Establishing the blueprint", *The International Journal of Humanities* 6, 49-66.
- . 2011. "Linguistic attitudes and emerging hyperdialectism in a diglossic setting: Young Cypriot Greeks on their language", στο C. Yoquelet (επιμ.), *Berkeley Linguistic Society* 29: *Special Volume: Minority and Diasporic Languages of Europe*, 120-32. Μπέρκλεϊ: University of California at Berkeley.
- . 2014α. "How 'mixed' is a mixed system? The case of the Cypriot Greek koiné", *Linguistic Variation*, Special Issue: *Three Factors and Beyond*, 1ος τ.: *Socio-Syntax and Language Acquisition*, 161-78.
- . 2014β. "Does convergence generate stability? The case of the Cypriot Greek koiné", στο K. Braunmüller, S. Höder & K. Kühn (επιμ.), *Stability and Divergence in Language Contact: Factors and Mechanisms*, 163-78. Άμστερνταμ: John Benjamins.
- . 2017. "Imperfect acquisition of a related variety? Residual clefting and what it reveals

- about (gradient) bilectalism”, *Frontiers in Communication* 2. [<https://doi.org/10.3389/fcomm.2017.00017>]
- Tsiplakou, S. & S. Armostis. 2020. “Survival of the oddest? Levelling, shibboleths, reallocation and the construction of intermediate varieties”, στο M. Cerruti & S. Tsiplakou (επιμ.), *Intermediate Language Varieties: Koinai and Regional Standards in Europe* (Studies in Language Variation 24), 203–30. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: John Benjamins.
- Tsiplakou, S., S. Armostis, S. Bella, D. Michelioudakis & A. Moser. 2019. “The past perfect in Cypriot and Standard Greek: Innovation because – or irrespective – of contact?”, στο J.-A. Villena-Ponsoda, F. Díaz-Montesinos, A.-M. Ávila-Muñoz & M. Vida-Castro (επιμ.), *Language Variation, European Perspectives VII: Selected Papers from the Ninth International Conference on Language Variation in Europe, ICLaVE 9, (Malaga, June 2017)*, 232–43. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: John Benjamins.
- Tsiplakou, S., S. Armostis & D. Evripidou. 2016. “Coherence ‘in the mix’? Coherence in the face of language shift in Cypriot Greek”, *Lingua* 172–73, 10–25.
- Tsiplakou, S. & E. Ioannidou. 2012. “Stylizing stylization: The case of Aigia Fuxia”, *Multilingua* 31, 277–99.
- Tsiplakou, S. & M. Kappler. 2015. “Is there a Common Cypriot subjunctive?”, *Mediterranean Language Review* 22, 139–55.
- Τσιπλάκου, Σ. & Μ. Κοντογιώργη. 2016. “Διαδικασίες διαλεκτικής ισοπέδωσης στη σύγχρονη κυπριακή”, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 36, 451–64.
- Tsiplakou, S., A. Papapavlou, P. Pavlou & M. Katsoyannou. 2006. “Levelling, koineization and their implications for bidialectism”, στο F. Hinskens (επιμ.), *Language Variation, European Perspectives: Selected Papers from the Third International Conference on Language Variation in Europe, ICLaVE 3, (Amsterdam, June 2005)*, 265–76. Άμστερνταμ: John Benjamins.
- Vanci, Ü. 1990. “Kıbrıs Ağzının Ses, Yapı ve İfade Özellikleri” [Ιδιαιτερότητες της διαλέκτου της Κύπρου που αφορούν τη φωνητική, τη δομή και την έκφραση] Peculiarities of the dialect of Cyprus concerning phonetics, structure and expression], στο A. S. Özsoy & H. Sebüktekin (επιμ.), *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri*, 243–56. Κωνσταντινούπολη: Boğaziçi Üniversitesi.

Abstract

Remarks on the koine varieties of Cyprus

This paper explores structural aspects of the two emerging koine varieties of Cyprus, the Cypriot Greek koine and the Cypriot Turkish koine; it also addresses sociolinguistic aspects of dialect levelling, dialect-to-standard convergence and koine formation. Arguably the earlier sociolinguistic situation in Cyprus was marked by the coexistence of dialectal varieties on the one hand and the national standard languages on the other; Cypriot Greek and Cypriot Turkish were typically regarded as the ‘low’ codes, and the standard varieties were regarded as the ‘high’ codes. However, a novel linguistic situation is currently developing in which a change is taking place from *diglossia* to *diaglossia*, a complex (socio)linguistic situation mediated by a host of extralinguistic factors, including the structure of social networks,

- about (gradient) bilectalism”, *Frontiers in Communication* 2. [https://doi.org/10.3389/fcomm.2017.00017]
- Tsiplakou, S. & S. Armostis. 2020. “Survival of the oddest? Levelling, shibboleths, reallocation and the construction of intermediate varieties”, στο M. Cerruti & S. Tsiplakou (επιμ.), *Intermediate Language Varieties: Koinai and Regional Standards in Europe* (Studies in Language Variation 24), 203–30. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: John Benjamins.
- Tsiplakou, S., S. Armostis, S. Bella, D. Michelioudakis & A. Moser. 2019. “The past perfect in Cypriot and Standard Greek: Innovation because – or irrespective – of contact?”, στο J.-A. Villena-Ponsoda, F. Díaz-Montesinos, A.-M. Ávila-Muñoz & M. Vida-Castro (επιμ.), *Language Variation, European Perspectives VII: Selected Papers from the Ninth International Conference on Language Variation in Europe, ICLaVE 9, (Malaga, June 2017)*, 232–43. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: John Benjamins.
- Tsiplakou, S., S. Armostis & D. Evripidou. 2016. “Coherence ‘in the mix’? Coherence in the face of language shift in Cypriot Greek”, *Lingua* 172–73, 10–25.
- Tsiplakou, S. & E. Ioannidou. 2012. “Stylizing stylization: The case of Aigia Fuxia”, *Multilingua* 31, 277–99.
- Tsiplakou, S. & M. Kappler. 2015. “Is there a Common Cypriot subjunctive?”, *Mediterranean Language Review* 22, 139–55.
- Τσιπλάκου, Σ. & Μ. Κοντογιώργη. 2016. “Διαδικασίες διαλεκτικής ισοπέδωσης στη σύγχρονη κυπριακή”, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 36, 451–64.
- Tsiplakou, S., A. Papapavlou, P. Pavlou & M. Katsoyannou. 2006. “Levelling, koineization and their implications for bidialectism”, στο F. Hinskens (επιμ.), *Language Variation, European Perspectives: Selected Papers from the Third International Conference on Language Variation in Europe, ICLaVE 3, (Amsterdam, June 2005)*, 265–76. Άμστερνταμ: John Benjamins.
- Vanci, Ü. 1990. “Kıbrıs Ağzının Ses, Yapı ve İfade Özellikleri” [Ιδιαιτερότητες της διαλέκτου της Κύπρου που αφορούν τη φωνητική, τη δομή και την έκφραση | Peculiarities of the dialect of Cyprus concerning phonetics, structure and expression], στο A. S. Özsoy & H. Sebüktekin (επιμ.), *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri*, 243–56. Κωνσταντινούπολη: Boğaziçi Üniversitesi.

Abstract

Remarks on the koine varieties of Cyprus

This paper explores structural aspects of the two emerging koine varieties of Cyprus, the Cypriot Greek koine and the Cypriot Turkish koine; it also addresses sociolinguistic aspects of dialect levelling, dialect-to-standard convergence and koine formation. Arguably the earlier sociolinguistic situation in Cyprus was marked by the coexistence of dialectal varieties on the one hand and the national standard languages on the other; Cypriot Greek and Cypriot Turkish were typically regarded as the ‘low’ codes, and the standard varieties were regarded as the ‘high’ codes. However, a novel linguistic situation is currently developing in which a change is taking place from *diglossia* to *diaglossia*, a complex (socio)linguistic situation mediated by a host of extralinguistic factors, including the structure of social networks,

attitudes, indexicalities of particular variants, accommodation, and the interface among such factors and systemic linguistic constraints.

This paper explores aspects of koine formation in both varieties and the argument is made that these aspects and concomitant processes display significant similarities, which can in part be related to parities in the sociolinguistic situations in the two communities, viz. relative loss of prestige of the respective standard varieties and concomitant accrual of (c)overt prestige to the local varieties, which is however contingent on the levelling of local subvarieties or of marked basilectal features. The paper further focuses on aspects of structural mixing between dialects and standards, in an attempt to trace the structurally hybrid nature of the two koines. We argue that both koines are fairly recent developments, expedited by the war of 1974. We show data pointing to massive levelling of extant local subvarieties or of marked, basilectal features; levelling has either taken place or is still ongoing.

Examples of levelling and structural mixing in both varieties include: (i) levelling of phonological variants, e.g. preponderance of [θ] over [x]/[ç] in Cypriot Greek; (ii) phonological innovation manifesting itself as spread of the more standard-like variants [ç] and [c] where non-koineized Cypriot Greek would display [ʃ] and [tʃ], respectively; (iii) the spread of innovative periphrastic perfect tenses in Cypriot Greek; (iv) the occurrence of standard-like exceptional clitic placement (unexpected proclisis) alongside the dialectal clitic placement pattern of enclisis in Cypriot Greek; (v) the ongoing spread of standard-like non-voiced plosives [p], [t], [k] in Cypriot Turkish; (vi) the levelling of basilectal variants such as [h] and [ʃ] and their replacement with standard-like [f] and [s] respectively in Cypriot Turkish; (vii) the levelling of the older *Ir/Ar* present tense forms and the spread of the standard-like focal *yor*-present tense, including the Standard Turkish suffix (y)Iz, in Cypriot Turkish; (viii) structural mixing, e.g. the blending of the Cypriot Turkish personal marker *-η* with the interrogative suffix *mI*, which is otherwise absent in the dialect; (ix) the spread of standard-like infinitival complements over the Cypriot Turkish finite subjunctive construction, etc.

On the basis of such data the argument is made that one of the reasons why prestige is accruing to the two koines may be the fact that they are (and are perceived as) hybrid, structurally mixed varieties, due to prolonged and dense contact with the respective standard varieties; the two koines are mixed enough to carry ((c)overt) prestige and thus to arrest full convergence with Standard Greek or Standard Turkish.